

groote reuzen houdt. (*) Waren zij graven der Romeinen, dan zoude men zeker den Charons penning er in gevonden, en, hier en daar, ook wel een opschrift, op de urnen ontdekt hebben; en waren zij van reuzen, dan zouden de beenderen dit wel uitwijzen.

Behalve de kleine heuveltjes, van welke vele naauwelijks meer zichtbaar zijn, (†) daar de plaggen er gedurig afgestoken worden, vindt men, op zeer vele bergen, in het Gerigt van Ulzen, verscheidene groote, cirkelronde, door menschen handen opgeworpene, heuvelen. Rondom dezelve, ziet men dikwijls nog de greppel, waaruit de aarde genomen is.

Wij hebben twee daarvan geopend, en uit den eenen, na zeven of acht voeten diep gegraven te hebben, scherven van eene urne, en uit den anderen beenderen, opgedolven. Ik waag het niet te beslissen, waartoe deze kolosfale heuvelen gediend hebben. Het komt mij intusfchen niet onwaarschijnlijk voor, dat zij, de begraafplaatsen der koningen en vorsten of der edelen zijn, aan welke men, eene uitstekende eer, bewijzen wilde.

Aan de noordoostzijde van Wilsfum, is, in vroegere tijden, ook zulk eene begraafplaats geweest, als wij,

(*) Drenthfche oudheden, bladz. 44.

(†) De berg bij Wilsfum, waar wij de meeste urnen gevonden hebben, heet de *Hoppenberg*. Deze berg schijnt eene algemeene begraafplaats geweest te zijn; maar door het wegnemen der oppervlakte of het plaggen steken, gedurende vele eeuwen, is de juiste plaats, waar de urne zit, thans moeilijk te vinden.

wij, aan de zuidzijde, nu gevonden hebben. De ronde heuvelen zijn echter van tijd tot tijd weggewaaid, en van de daardoor ontbloote urnen, is geen enkele bewaard geworden. Zoo veel weet ik intusfchen, uit den mond van menschen, die dezelve gezien hebben, dat zij veel kleiner geweest zijn, dan die, welke wij nu opgegraven hebben.

Eindelijk vindt men nog in deze gemeente, verscheidene, lange en smalle, ingevallene graven die, volgens PICARDT, (*) ook in het landschap Drenthe gevonden worden, en volgens zijn berigt, ook in de boerschap Ringe, onder Emmelkamp, zouden voorhanden zijn. Wij hebben eenige daarvan geopend, en ons, uit de losheid en verheid der aarde volkomen overtuigd, dat het grafplaatsen waren. Het blijft intusfchen een raadsel, uit welken tijd dezelve zijn. De oude *Germanen* verbrandden hunne lijken. Het is mogelijk, dat zij van lateren tijd zijn, toen het Christendom ingevoerd, en het verbranden der dooden verboden was. Maar dan blijft nog altijd de vraag over: „ waarom zij van zulk eene buitengewoone lengte zijn? ” (†)

B 3

TWEE-

(*) Drenthfche oudheden, bladz. 48, 49.

(†) Toen keizer KAREL de groote, onze Voorvaders, met geweld, tot het Christendom bekeerde, moesten alle heidensche plegtigheden ophouden. Dit gebeurde aan het einde der achtste eeuw. Men mag dan met volkomene zekerheid vaststellen, dat de opgegravene potten, over de *duizend jaren* oud zijn. N. KINDLINGERS, Munstersche Beiträge, zur Geschichte Deutschlands Iiter Band. § 17.

TWEDE HOOFDSTUK.

VAN DE LOTGEVALLEN ONZER VOORVADEREN,
ONDER DE ROMEINEN, SAKSEN EN FRANKEN.

I. *Onder de Romeinen.*

Het verblijf onzer Voorvaderen, in deze gewesten, was verre van gerust te zijn. Het eerste verdriet werd hen van de *Sueven*, nu *Swaben* genaamd, aangedaan. Dit volk kwam, omtrent vijftig jaren voor de geboorte van CHRISTUS, toen JULIUS CÆSAR, Gallien aan zijnen scepter, onderworpen had, uit Pommern, Brandenburg, Meklenburg, enz. en overviel voornamelijk de strijdbare *Vriezen*, drong tot de *Tubanten* door en jaagde hen ten lande uit, om zich zelf daarin te vestigen. Deze barbaarsche overstroming duurde niet lang: keizer AUGUSTUS sloot, met dit magtig volk, een verbond, en ruimde hun, onder hunnen koning MAROBODUS, het tegenwoordige *Swaben* in, waardoor de *Tubanten* weer in het gerust bezit van hun Vaderland geraakten.

Hierop volgden spoedig de bekende krijgstogten der wereld dwingende *Romeinen*, welker geefel ook onze Voorvaders ondervinden moesten.

Geen volk heeft echter, aan die dwingelandij der *Romeinen*, meer tegenstand geboden, dan de oude
Ger-

Germanen. Onze Voorvaders de *Tubanten*, hieten zich ook niet gemakkelijk onder het juk brengen.

Onder de Romeinsche veldheeren, die in deze landen, het meest bekend geworden zijn, en die de toenmalige volken, de *Ufipeten*, de *Tenkters*, de *Tubanten*, de *Vriezen* en andere, overwonnen hebben, verdient bijzonder genoemd te worden, CLAUDIUS DRUSUS, de stiefzoon van den beroemden keizer AUGUSTUS, onder wien de Zaligmaker geboren is. Tien jaren voor de geboorte van CHRISTUS, werd deze DRUSUS, door keizer AUGUSTUS, met een leger krijgsvolk, naar Duitschland gezonden, om hetzelfde te overheerschen, hetwelk hij ook gedeeltelijk volbragt. Zijne wreedheid was zoo groot, dat de moeders hare kinderen liever aan den grond wilden verpletteren, dan hen als slaven van DRUSUS, en als slagoffers zijner dwingelandij, te laten opwasfen. Zijn naam alleen was zoo verschrikkelijk, dat, wanneer de menschen, in drift elkander uitscholden en hunne tegenpartij allerlei ongeluk toewenschten, zij zich van de woorden: „*dat die de Droes hale!*” bedienen. (*) En is het wel te verwonderen, dat deze anders zoo dappere held zich zulk eene schandzuil in deze gewesten stichtte? daar hij de eerste was, die de ingezetenen tot slaven maakte, en hen niet alleen eene zware schatting oplegde, maar hen ook van hunne beste manschappen beroofde, welke hij onder zijne legioenen stak, of naar andere afgelegene ge-

B 4

wes-

(*) PICARDT, Antiquiteiten van het oude Vriesland bl. 95.

westen verplaatste, om ze des te beter in toom te houden. Eene behandeling, waaraan men toen nog niet gewend was.

Het was deze DRUSUS, die den IJssel in den Rijn leidde, om de schepen des te gemakkelijker van den Rijn, in de Noordzee, te brengen. Het water, dat van Arnhem naar Doesburg loopt, is een kanaal, hetwelk DRUSUS heeft laten graven, en dat nog heiden, naar zijnen naam, *Drusus gracht* genoemd wordt.

De overlevering zegt ook, dat deze DRUSUS het kasteel te Bentheim gebouwd heeft. Opmerkelijk is het, dat aan de noordwestzijde van dit kasteel, eene hooge rots, nog tot op dezen dag, den naam van *Duvels* of *Droses kusen* draagt. Het opschrift op die rots: „*Hier heeft DRUSUS gerigt gehouden, over de Tubanten,*” is echter van lateren oorsprong. Een vaderlandsch geschiedschrijver (*) is er niet vreemd van, dat deze rots den naam van *Drusus kusen* voert, omdat de stichter van het kasteel, zich dikwijls daarop plaatste, om den bouw der vesting te aanschouwen of de omliggende landstreek te overzien. Intuschen, wanneer de overlevering, aangaande het kasteel en deszelfs stichting, ook gegrond moge zijn, moet men toch het flot, zoo als het thans is, niet voor een werk der *Romeinen* aanzien. De meeste gebouwen zijn van veel lateren oorsprong. Alleen de zoogenaamde *Kronenburg*, de kapel, de bierkelder,

(*) De Heer RUMB M. S. S.

enz. zijn blijkbaar van eenen hoogen ouderdom, en mischien nog overblijfsels uit de tijden der *Romeinen*. De overlevering, aangaande de stichting van het kasteel, door DRUSUS, heeft dit vóór zich, dat de Romeinsche veldheeren, de gewoonte hadden, hunne namen, in de overwonnene landen, door duurzame gedenkteekenen, te vereeuwigen, en dat de Romeinsche geschiedschrijver FLORUS, bijzonder van DRUSUS verhaalt, dat hij vijftig kasteelen aan den Rijn gebouwd heeft. (*)

Wat hier ook van zijn moge, zoo veel weten wij, dat dit kasteel, naast dat van Teklenburg, het oudste in deze gewesten is. (†)

Het wreed bewind van dwingelanden, is zelden van langen duur. De geschiedenis der jongste gebeurtenissen in Europa, de val van BUONAPARTE, levert daarvan een nieuw bewijs.

DRUSUS, zoo verschrikkelijk in deze gewesten, werd uit afgunst, over de behaalde schitterende zegepralen, van eenen zekeren SEJANUS, door vergift omgebracht, of volgens anderen overleed hij, aan de gevolgen van eenen val van zijn paard, in het dertigste jaar zijns levens, te Mentz. Zijn opvolger was QUINTILIUS VARUS, stadhouder van Sirien. De Duitse volken, der vreemde overheersching moede, ver-

B 5

ee:

(*) Lib. IV. cap. 12. Zie ook PICARDT, bladz. 96.

(†) De geleerde JUNGIUS wil, den oorsprong van het kasteel, liever uit de tijden der Franken afleiden. Hist. Com. Benth. Lib. I. cap. 3.

eenigden zich, tien jaren voor de geboorte van CHRIS-
TUS, onder aanvoering van ARMINIUS of HERMAN,
vorst der *Cherusken*, tegen dezen QUINTILIUS VARUS
en overvielen hem, in het Teutoburger woud, dat
zich van Osnabruk en Teklenburg, door de Graaf-
schappen Lippe, Ravensberg en het sticht Paderborn
uitstreckte, en wel tusschen Paderborn en Detmold,
niet ver van de stad Horn, met zulk een gelukkig
gevolg, dat het geheele leger der *Romeinen* vernield
werd.

Ik geloof mijnen lezeren, geenen ondiens te zullen
bewijzen, met hun de bijzonderheden van dezen slag,
die als de dageraad der Duitfche vrijheid moet be-
fchouwd worden, op te geven.

ARMINIUS, de vorst der *Cherusken*, een strijdbaar
volk, aan de oevers der Wezer, was te Rome op-
gevoed, en had, om zich des te meer aan de belangen
van het Romeinsche volk te verbinden, de waardig-
heid van Romeinsch burger verkregen. Hij diende
met SEGESTES, een ander opperhoofd der *Cherusken*,
in het Romeinsche leger, en voerde het bevel over de
hulptroepen, welke de *Cherusken* aan de *Romeinen*
leverden. Dit volk, had dezelfde staatkunde, waar-
van BUONAPARTE zich in onzen tijd bediende: het
maakte de overwonnene volken tot zijne bondgenoo-
ten, en bediende zich van derzelve wapenen, om
anderen onder het juk te brengen.

ARMINIUS, die vast besloten had, zijne natie vrij te
maken, wachtte slechts op eene gunstige gelegenheid,

om

om het masker der vriendschap af te leggen, en zich
openlijk, als vijand der *Romeinen*, te verklaren. De
opstand van een afgelegen volk, misfchien door zijne
zendelingen bewerkt, verschafte hem die gewenschte
gelegenheid. (*)

QUINTILIUS VARUS besloot, met drie legioenen,
aan dit oproerig volk een bezoek te geven en het-
zelve eerbied, voor de Romeinsche adelaren, te leeren.
De weg derwaarts, was ongebaand; men moest den-
zelve eerst openen en hier en daar bruggen maken.
VARUS trok met het hoofdleger vooruit, terwijl AR-
MINIUS de achterhoede, uit *Cherusken* en *Romeinen*
bestaande, aanvoerde. SEGESTES, een ander opper-
hoofd der *Cherusken*, waarschuwde VARUS, voor het
verraad van ARMINIUS, en ried hem op zijne hoede
te zijn; maar de trotsche Romein floeg dezen raad
in den wind.

Nadat hij, met zijn leger, in de nabijheid van een
groot woud gekomen was, vielen hem de *Germanen*
van alle zijden aan, en bragten hem in wanorde; ter-
wijl ARMINIUS het masker afwerpende, met zijne
Cherusken den *Romeinen* in den rug viel, en de vrees-
felijkste slagting onder hen aanrigtte.

De Romeinsche geschiedenis schrijvers zoeken, de
oorzaak van deze verbittering der *Germanen*, in het
gedrag van VARUS, dien zij van wellust, hoogmoed
en

(*) De geleerde MÖSER meent, dat de Eemslanders zich
daartoe hebben laten gebruiken. Osnabrückfche Geschichte
I Theil blad. 147.

en wreedheid beschuldigen; terwijl zij hem tevens ten laste leggen, dat hij hoogst onstaatkundig te werk ging, daar hij, onder een volk, dat nog maar op den laagsten trap der beschaving stond, en dat met eene onverzettelijke gehechtheid, aan zijne voorouderlijke wetten en gebruiken kleefde, de Romeinsche regtspleging invoeren wilde. En hieruit leiden zij voornamelijk, de ijsfelijke woede, tegen de Romeinsche advokaten, af, welke men de oogen uitstak, de handen afhieuw, en op de verschrikkelijkste wijze ter dood bragt. Een duitsch soldaat (om slechts een staal daarvan te leveren) sneed een dier regtsgeleerden, de tong uit, naaide hem den mond toe en sloeg hem vervolgens, met de afgesnedene tong, in het aangezicht, zeggende: „*Eindelijk släng! zult gij ophouden te sissen.*” Behalve drie legioenen, of twintig duizend man, verloren de Romeinen twee adelaren; den derden rukte de vaandrager van de slang, en, denzelven in zijnen gordel verbergende, smoorde hij zich zelve in een moeras. (*)

VARUS bragt zich, uit wanhoop, om het leven. De aanzienlijkste Romeinen werden als beesten geslagt en aan de Goden geofferd. De gemeenen werden, zonder genade, aan de boomen opgehangen. Zes jaren daarna, zag men nog de beenderen der verslagenen, op het veld liggen, en de schedels, aan de stammen der boomen, gespijkerd. (*)

AU-

(*) FLORUS Lib. IV. cap. 12.

(†) TACITUS Ann. Lib. I. cap. 63.

AUGUSTUS nam zich dit verlies zoo zeer ter harte, dat hij eenige maanden lang, noch haar, noch baard liet scheren; ja dikwijls met het hoofd tegen den muur liep, en als een razende uitriep: „VARUS! „VARUS! geef mij, mijne legioenen, weer!”

De plaats, waar deze slag voorvallen is, draagt, nog hedendaags, den naam van het *Winveld*, en de beide, door de Sennerheide loopende, beken, worden de *roode beek* en de *beenderen beek* genaamd. In vroegere jaren heeft men hier vele Romeinsche wapenen en munten opgedolven, waarop de beeldtenissen, van JULIUS CÆSAR en AUGUSTUS, geslagen waren.

Te Rome konde men intusfchen, de nederlaag door VARUS geleden, niet verkroppen. TIBERIUS, die in plaats van AUGUSTUS, welke niet lang na dezen slag overleden was, den keizerstroon beklommen had, zond zijnen neef DRUSUS GERMANICUS, zoon van den voorgemelden CLAUDIUS DRUSUS, met een leger van honderd duizend man, naar den Rijn. De tweedragt, die tusfchen de Duitfche volken heerschte en de zorgeloosheid, waarin zij leefden, gaf den Romeinschen veldheer, eene fchoone gelegenheid, om de nederlaag van VARUS te wreken. Hij overviel eerst de *Marfers*. (*) Door zijne kondfchappers vernomen hebbende, dat dezelve, in eenen zekeren nacht, een groot feest zouden vieren en een plechtig gastmaal houden, zond hij CÆCINA, met uitgelezene ligte troepen, voor-

(*) Naar het gevoelen van MÖSER *Osn. Gesch. de Munfcherfchen.*